

تمبرهای چاپ مشهد (ویکتور کاستین)

سعید بختیاری سلطانی

عضو انجمن مطالعات تاریخ پستی ایران

user35335@gmail.com

دی ماه ۱۳۹۷ خورشیدی

بازنویسی: اسفند ماه ۱۳۹۹ خورشیدی

تاریخچه روابط سیاسی دولت ایران و بلژیک از سال ۱۲۵۷ قمری (برابر ۱۲۲۰ خورشیدی) همزمان با سلطنت محمد شاه قاجار آغاز و دولت موافقت خود را در باب گسترش امور بازرگانی اعلام و متعاقبا قرارداد مابین سفرای ایران و بلژیک در استانبول پایتخت عثمانی منعقد گردید که شامل یک مقدمه و هفت ماده می شد. با شروع سلطنت مظفر الدین شاه و آغاز صدارت میرزا علی خان امین الدوله نامبرده جهت سر و سامان دادن به تشکیلات اداری دولت تصمیم به استخدام مستشار گرفت و چون از نفوذ سیاسی روز افزون دولت های روسیه و انگلیس در ایران بیمناک بود دست به سوی دولت بلژیک دراز و بدین قصد ابوالقاسم خان ناصر الملک را رهسپار آن کشور گردانید. (استناد به مذاکرات نمایندگان مجلس شورای ملی در دوره چهارم قانون گذاری، جلسه ۱۳۰).

ابوالقاسم خان پس از ورود به بلژیک و تماس با میرزا جواد خان سعد الدوله وزیر مختار ایران و ملاقات با وزیر مالیه بلژیک زمینه استخدام چند مستشار به اسامی "نوز" Nause، "پریم" Priem و "تونیس" Taunis را فراهم و آن جمع را زیر نظر موسیو نوز که در بلژیک شغل ریاست اداره داشت رهسپار ایران نمود. (کتاب از ماست که بر ماست، ابوالحسن بزرگ امید، ص ۹۶).

موسیو نوز و همراهان در اواخر سال ۱۳۱۶ قمری، همزمان با صدارت میرزا علی اصغر خان امین السلطان وارد تهران و از سال ۱۳۱۷ قمری به عنوان مستشار گمرک رسماً وارد خدمت دولت ایران شد. (افضل التواریخ، ص ۳۹۷). مدتی بعد ۱۱ مستشار دیگر وارد ایران شدند از میان آنان سه مستشار به نام های "انگلس" Engels، "ورکترن" Vercanteren و "انبیک" Ennebik به ترتیب برای مالیه، پستخانه و حقوق استخدام شدند. از آن پس مستشاران بلژیکی سیل آسا وارد ایران شدند به طوری که عده آنان پس از ۱۵ سال به رقمی حدود ۱۰۰ نفر بالغ گردید که اکثراً در پستخانه و گمرکات و تعداد کمی نیز در سایر موسسات دولتی مشغول خدمت بودند. (مروری بر تاریخ پست ایران، ایرج رودگر کیا دارا، ص ۲۲۱).

ویکتور کاستین به همراه کارکنان اداره پست مشهد، از سمت راست نفر چهارم نشسته

ویکتور کاستین Victor Castaign از همکاران نزدیک موسیو نوز بود که در فاصله بین سال ۱۳۱۹ تا ۱۳۲۰ قمری وارد ایران و بلافاصله از طرف موسیو نوز مامور اداره گمرک و پستخانه مشهد شد.

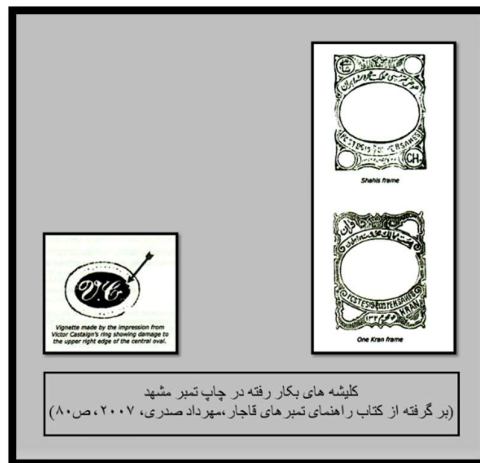
در ماه ذی القعدة ۱۳۱۹ ه.ق. (فروردین ۱۲۸۱ خ. برابر با ماه مارس و آپریل ۱۹۰۲ م.) ویکتور کاستین (رییس پست ایالت خراسان) به دلیل کمبود تمبر، بدون کسب اجازه از دولت اقدام به چاپ تمبر نمود.

تمبرهای چاپ مشهد (ویکتور کاستین)

(بر گرفته از کتاب راهنمای تمبرهای دوره قاجار، مهرداد صدری، ۲۰۰۷، ص ۸۰)

تمبرهای چاپ شده هفت رقم بودند: یک شاهی سیاه، دو شاهی سیاه، سه شاهی سیاه، پنج شاهی سیاه، پنج شاهی بنفش، دوازده شاهی آبی و یک قران قرمز. شخصی ایتالیایی به نام برناردی Bernardi چاپ تمبرها را انجام داد؛ تمبرها توسط دو کلیشه مسی چاپ شده، بدون دندان هستند. چاپ حاشیه تمبر توسط یک کلیشه و مرکز تمبر توسط کلیشه‌ی دیگر صورت گرفت و رقم تمبرها توسط مهر دستی روی آنها حک شد. (راهنمای تمبرهای دوره قاجار، مهرداد صدری، ۲۰۰۷، ص ۷۹).

در بالای تمبرها (بجز رقم یک قران) این عبارت نوشته شده است: "عوض تمر پستی مملکت محروسه ایران" و در بالای تمبر یک قرانی عبارت "پست ممالک محروسه ایران" حک شده؛ در مرکز تمبر حروف

اول " V.C." از نام (ویکتور کاستین) حک شده است. چاپ نخست این تمبرها بر روی نوعی کاغذ گلاسه ضخیم (Hard Glossy Paper) و چاپ بعدی آنها (در خارج از ایران توسط خود ویکتور کاستین) بر روی کاغذ سفید موج دار (White Wove Paper) انجام شده است. بعدها نمونه های متنوعی از تمبرهای تقلبی مشهد چاپ و مجموعه داران عرضه شده است.

همه تمبرهای مشهد توسط ویکتور کاستین امضا شده اند؛ رقم های شاهی با جوهر قرمز و رقم یک قران با جوهر بنفش امضا شده اند. در نمونه های اصل در امضای کاستین با جوهر قرمز در زیر نور ماورای بنفش ذرات طلایی درخشان دیده می شود.

ویکتور کاستین علاوه بر تمبر دو رقم پاکت نامه با نقش تمبر (Postal Envelop) های پنج شاهی و دوازده شاهی چاپ نمود.

دو نمونه پاکت نامه پستی با نقش تمبر ۵ و ۱۲ شاهی

(بر گرفته از کتاب کارت ها و پاکت های پستی ایران، مهرداد صدیقی، ۲۰۱۶، ص ۸۳)

تمبرهای چاپ مشهد (ویکتور کاستین) در پستخانه شهرهای مشهد، قوچان و بجنورد مصرف پستی شدند و در سایر دفترهای پستی قبول می شدند.

پس از اطلاع دولت از اقدام سرخود ویکتور کاستین در چاپ تمبر، نمونه های موجود جمع آوری (راهنمای مجموعه تمبر و اسناد پستی در ایران، سید رضی عباسیان، ۱۳۶۸، ص ۱۳) ایشان را از کار برکنار و از کشور اخراج نمود.

ویکتور کاستین مهرها و کلیشه های مسی را با خود به اروپا برد و در آنجا تمبرهای خود را مجدد چاپ و با مهر تقلبی باطل نموده به مجموعه داران می فروخت. تمبرهای چاپ دوم وی از نظر نوع کاغذ و کیفیت چاپ با نمونه های نخست (چاپ شده در ایران) متفاوت هستند.

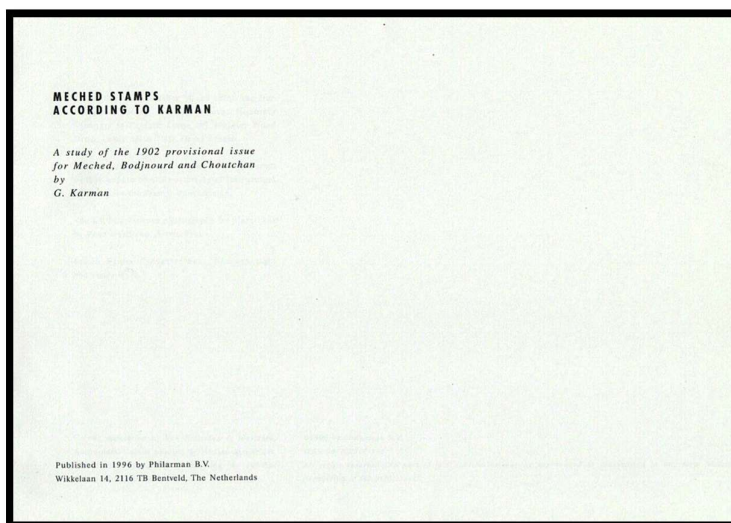
تمبرهای اصل چاپ مشهد به علت تیراژ پایین و مدت کوتاه استفاده پستی آنها، از جمله کمیاب ترین تمبرهای ایران به شمار می روند.

کتاب تمبرهای مشهد از نگاه کارمن

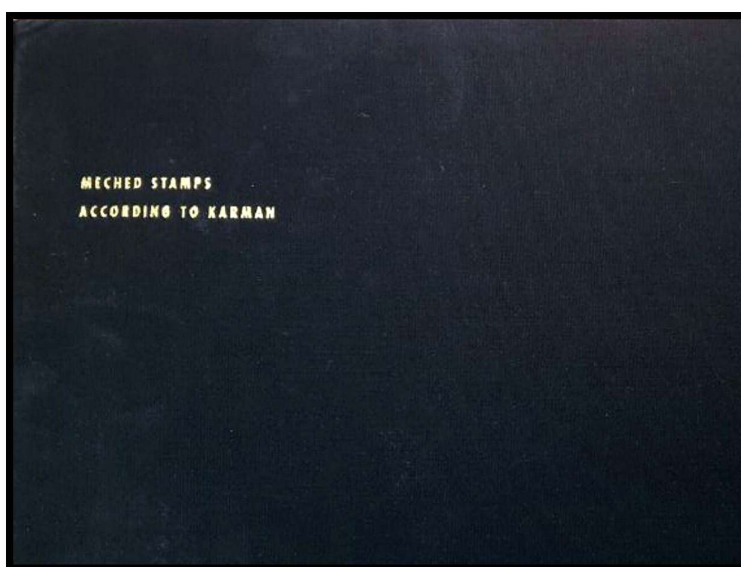
Meched Stamps according to Karman

آقای "جرالد کارمن" پژوهشگر هلندی در سال ۱۹۹۶ میلادی کتاب "تمبرهای مشهد از نگاه کارمن" را در ۱۰۰ نسخه و ۱۵۴ صفحه در انتشارات فیلارمان منتشر کردند.

آقای کارمن مدت زمان زیادی را صرف پژوهش بر روی تمبرهای چاپ مشهد نمودند. ایشان مجموعه بزرگی از تمبرهای مشهد ندارند (به دلیل کمیابی و قیمت بسیار بالای تمبرها و پاکت ها، مجموعه اصلی ایشان تمبرهای موقتی ۱۹۱۹، ۱۹۲۴، ۱۹۲۵ بوده است). بعضا از طریق تصویرهای موجود از کلکسیون سایر مجموعه داران بزرگ، پژوهش ارزنده خود بر روی این تمبر را انجام داده اند. (آقای بهروز نصر اصفهانی، گروه انجمن مطالعات تمبر شناسی ایران، ۲۰۱۷ م.).

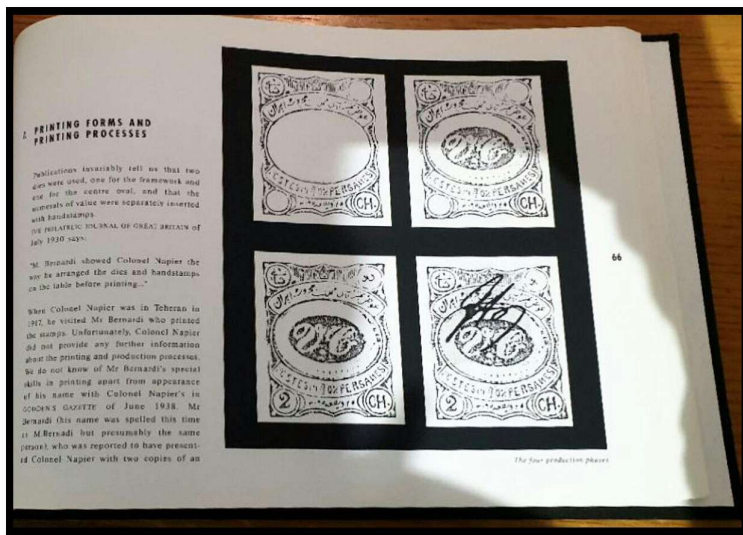

صفحه نخست کتاب "تمبرهای مشهد از نگاه کارمن"

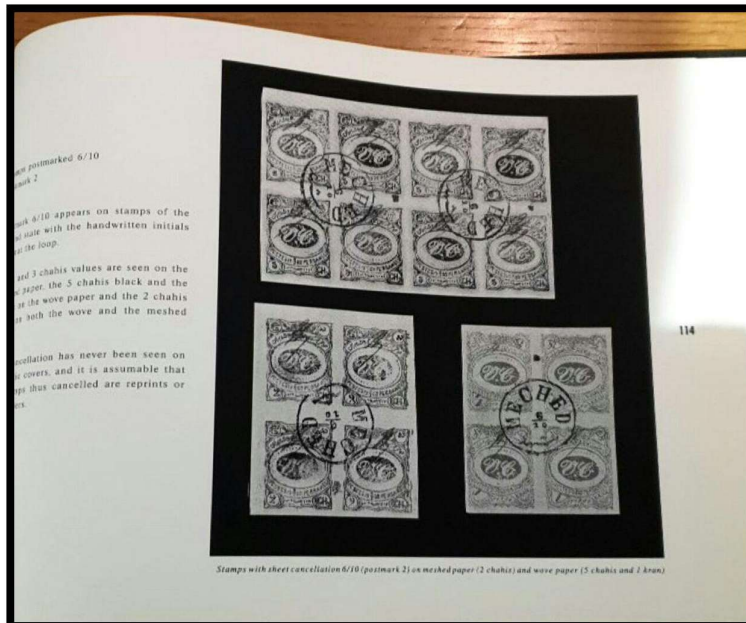

تصویر جلد کتاب "تمبرهای مشهد از نگاه کارمن"، نوشته آقای جرالد کارمن

(برگرفته از مجموعه آقای نظام انصاری)

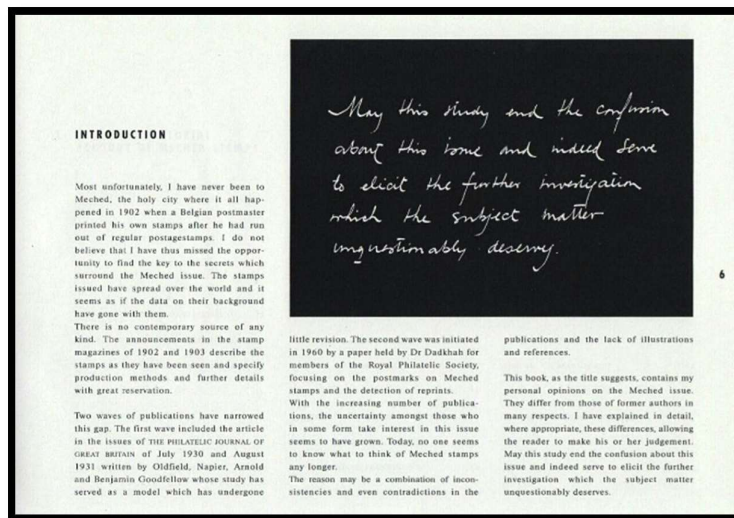
نمونه صفحه از کتاب کارمن

نمونه صفحه از کتاب کارمن

CONTENTS			
INTRODUCTION	6	9. THE PAPER	81
1. A CONCISE PICTORIAL ACCOUNT OF MACHED STAMPS	7	9.1 THE HARD GLOSSY PAPER OR THE WOVE PAPER	82
2. THE BELGIAN OFFICIALS IN PERSIA	48	9.2 THE MESHED PAPER	86
3. A BELGIAN OFFICIAL IN MACHED	54	10. THE GUM	89
4. NOTES ON MACHED AND VICTOR CASTAIGNE	60	11. SHEETS	90
5. THE VALUES	63	12. METHODS OF SEPARATION	91
6. THE DESIGN	65	13. THE INKS	92
7. PRINTING FORMS AND PRINTING PROCESSES	66	14. THE MACHED POSTMARKS	98
7.1 THE FRAMEWORK	68	15. OTHER POSTMARKS	100
7.2 PRINTING VARIETIES IN THE FRAMEWORK	70	16. SURVEY OF POSTMARKS	102
7.3 THE CENTRE OVAL	76	17. ERRORS	118
7.4 NUMERALS OF VALUE	78	18. CIRCULATION	120
8. THE HANDWRITTEN INITIALS	79	19. DIFFERENT VIEWS ON REPRINTS	122
		20. THE EUROPEAN PRINTS	129
		21. THE STATUS OF MACHED STAMPS	134
		22. SUMMARY	138
		23. FORGERIES	139
		24. LIBRARIES CONSULTED	150
		BIBLIOGRAPHY	151
		INDEX	152

فهرست کتاب

مقدمه کتاب

INTRODUCTION:

Most unfortunately, I have never been to Meched, the holy city where it all happened in 1902 when a Belgian postmaster printed his own stamps after he had run out of regular postage stamps. I do not believe that I have thus missed the opportunity to find the key to the secrets which surround the Meched issue. The stamps issued have spread over the world and it seems as if the data on their background have gone with them.

There is no contemporary source of any kind. The announcements in the stamp magazines of 1902 and 1903 describe the stamps as they have been seen and specify production methods and further details with great reservation.

Two waves of publications have narrowed this gap. The first wave included the article in the issues of THE PHILATELIC JOURNAL OF GREAT BRITAIN of July 1930 and August 1931 written by Oldfield, Napier, Arnold and Benjamin Goodfellow whose study has served as a model which has undergone little revision. The second wave was initiated in 1960 by a paper held by Dr Dadkhah for members of the Royal Philatelic Society, focusing on the postmarks on Meched stamps and the detection of reprints.

With the increasing number of publications, the uncertainty amongst those who in some form take interest in this issue seems to have grown. Today, no one seems to know what to think of Meched stamps any longer.

The reason may be a combination of inconsistencies and even contradictions in the publications and the lack of illustrations and references.

This book, as the title suggests, contains my personal opinions on the Meched issue. They differ from those of former authors in many respects. I have explained in detail,

where appropriate, these differences, allowing the reader to make his or her judgement. May this study end the confusion about this issue end indeed serve to elicit the further investigation which the subject matter unquestionably deserves.

آقای مسعود احمد زاده، مجموعه دار و پژوهشگر تمبرهای مشهد، مشغول ترجمه کتاب کارمن هستند.

در نگارش این مقاله از راهنمایی تعدادی از دوستان و استادان بهره برده ام که به رسم سپاس گزاری نام ایشان را می آورم. آقایان: بهروز نصر اصفهانی، خسرو (جو) یوسفی، مسعود احمد زاده، نظام انصاری، جواد خندان، هادی میرزایی، مصطفی طهوری و غلامرضا (سعید) نوری.

بن مایه ها:

۱. مهرداد صدری، راهنمای تمبرهای دوره قاجار، ۲۰۰۷
 ۲. مهرداد صدری، کارت ها و پاکت های پستی ایران، ۲۰۱۶
 ۳. مذاکرات نمایندگان مجلس شورای ملی در دوره چهارم قانون گذاری، جلسه ۱۳۰
 ۴. ابوالحسن بزرگ امید، از ماست که بر ماست، نشر دنیای کتاب، چاپ دوم، ۱۳۹۵
 ۵. غلامحسین افضل الملک، افضل التواریخ، نشر تاریخ ایران، چاپ اول ۱۳۶۱
 ۶. ایرج رودگر کیا دارا، مروری بر تاریخ پست ایران، ۱۳۷۶
 ۷. سید رضی عباسیان، راهنمای مجموعه تمبر و اسناد پستی در ایران، ۱۳۶۸
8. G. Karman, Meched Stamps According to Karman . A Study of the 1902 Provisional Issue for Meched , Bodjnurd , and Catch an Bentveld , 1997